Hawdd ei Ddeall

Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru
Future Generations Commissioner for Wales

Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol 2025

Adroddiad ar lesiant a chynnydd

Mae'r ddogfen yma wedi cael ei hysgrifennu gan **Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol**. Mae'n fersiwn hawdd ei ddeall o '**Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol 2025**'.

Ebrill 2025

Sut i ddefnyddio'r ddogfen yma

Dyma ddogfen hawdd ei deall. Efallai y byddwch chi angen help i'w darllen. Gofynnwch i rywun rydych chi'n ei adnabod i'ch helpu.

Mae'r geiriau mewn **ysgrifen glas trwm** yn gallu bod yn anodd eu deall. Mae beth mae'r holl eiriau mewn glas yn feddwl ar **dudalen 44**.

Lle mae'r ddogfen yn dweud **Deddf**, mae hyn yn meddwl Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Lle mae'r ddogfen yn dweud **ni**, mae hyn yn meddwl **Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol**. Am fwy o wybodaeth, cysylltwch â:

Gwefan: cenedlaethaurdyfodol.cymru

Ebost: cysylltwchani@cenedlaethaurdyfodol.cymru

Mae Hawdd ei Ddeall Cymru wedi gwneud y ddogfen yma yn hawdd ei deall gan ddefnyddio **Photosymbols**. I ddweud wrthyn ni beth rydych chi'n feddwl am y fersiwn hawdd ei ddeall yma, cliciwch yma.

Rhif trwydded Photosymbols 403527247

Cynnwys

Am yr adroddiad yma **4**

Sut mae pethau'n mynd yng Nghymru **6**

Ein cenedaethau **10**

Gweithredu Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 10

Hinsawdd a Natur 14

Iechyd a Llesiant 20

Diwylliant a'r Gymraeg 24

Economi Llesiant 28

Bwyd 34

Arian ar gyfer y dyfodol **38**

Cynllunio ar gyfer y dyfodol **39**

Sut rydych chi'n gallu cymryd rhan **40**

Dysgu mwy **42**

Geiriau anodd **44**

Am yr adroddiad yma

Mae **Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru** yn gweithio i sicrhau bod y bobl sy'n byw yng Nghymru nawr ac yn y dyfodol, yn ddiogel ac yn iach.

Mae'r adroddiad yma yn helpu pobl i wybod beth i'w wneud fel bod bywyd yn well i bawb.

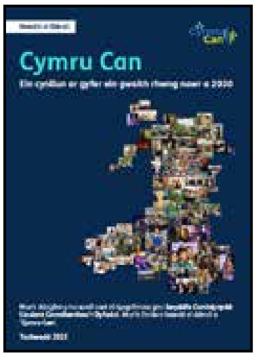

Rydyn ni wedi seilio'r adroddiad yma ar ein 5 **cenhadaeth** o'n strategaeth **Cymru Can**.

Cenadaethau ydy'r 5 mater gwahanol rydyn ni'n canolbwyntio ein gwaith arnyn nhw tan 2030.

Mae'r adroddiad yma yn edrych ar sut mae pethau'n mynd yng Nghymru ar hyn o bryd.

Ac yna'n sôn am bob **cenhadaeth**, a beth sydd angen ei wneud nesaf i ddelio â'r heriau sy'n ein wynebu.

Sut mae pethau'n mynd yng Nghymru

- Mae 230 mil o gartrefi yn gallu dioddef llifogydd yn y dyfodol. Mae'r nifer yma yn gallu dyblu mewn 100 mlynedd.

- Mae ansawdd aer yn well nag yr oedd yn y 1970au. Ond mae'n dal yn ddrwg i iechyd a natur pobl.

- Ychydig iawn o natur sydd gan Gymru ar ôl. Mae1 o bob 6 math o anifeiliaid a phlanhigion yn gallu diflannu.

- Yn 2025, mae llawer o bobl yn treulio'r 20 mlynedd diwethaf o'u bywydau yn sâl.

Mae gan lawer o bobl yng Nghymru **ddiabetes**, sydd yn gallu cael ei stopio trwy fwyta ac ymarfer corff.

Mae GIG Cymru yn gwario £1 allan o bob £10 sydd ganddyn nhw ar **ddiabetes**.

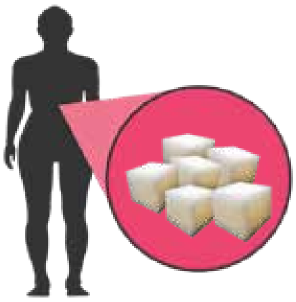

Mae **diabetes** yn salwch lle mae'r corff yn cael trafferth defnyddio siwgr yn iawn.

- Mae mwy o bobl dros bwysau neu'n **ordew**. Mae gan fwy o bobl broblemau iechyd meddwl.

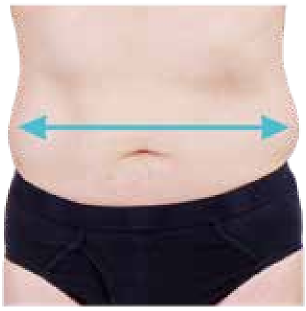

Mae **gordewdra** yn meddwl cael gormod o fraster yn eich corff. Mae'n gallu achosi problemau iechyd fel **diabetes**, strôc neu arthritis.

- Mae gan Gymru fwy o bobl hŷn na rhannau eraill o'r DU. Mae tua 2 o bob 10 o bobl dros 65 oed.

- Roedd pobl yn teimlo'n llai hapus ac yn poeni mwy yn 2023 nag yn 2022.

- Mae tua 3 o bob 10 o blant yng Nghymru yn byw mewn **tlodi**.

Mae **tlodi** yn meddwl nad oes ganddynn nhw ddigon o arian i atebu eu hanghenion sylfaenol.

- Roedd 3 o bob 10 o bobl yn teimlo y bydden nhw'n gallu helpu i wneud penderfyniadau am lle maen nhw'n byw. Mae hyn yn well nag o'r blaen.

- Mae 7 o bob 10 o bobl yn gwneud gweithgareddau celfyddydol a diwylliannol. Ond mae rhai pobl yn gwneud hyn yn fwy nag eraill. Mae hyn yn dibynnu ar eu oedran, iechyd, arian ac addysg.

- Fe wnaeth mwy o oedolion chwaraeon dair gwaith neu fwy yr wythnos yn 2023.

- Roedd gan tua 2 o bob 10 person yng Nghymru incwm isel rhwng 2021 a 2023, ar ôl talu am dai.

Ein cenedaethau

Gweithredu Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

Cenhadaeth: Gwneud yn siŵr bod y Ddeddf yn cael ei dilyn ac yn gweithio'n dda.

Beth rydyn ni wedi'i ddysgu:

- Mae'r sector cyhoeddus yn cefnogi **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol**. Maen nhw eisiau gwneud pethau da ar gyfer y dyfodol.

- Mae llai o bobl yn ymddiried mewn **cyrff cyhoeddus**. Fe fydd hyn yn gwaethygu os ydy pobl yn teimlo nad ydyn nhw'n gallu codi llais ac nad ydyn nhw wedi cael eu cynnwys.

Mae **cyrff cyhoeddus** yn sefydliadau sy'n rhedeg **gwasanaethau cyhoeddus** yng Nghymru. Er enghraifft, cynghorau lleol, gwasanaethau iechyd, parciau cenedlaethol a gwasanaethau tân ac achub.

- Dydy **cyrff cyhoeddus** a **Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus** ddim bob amser yn defnyddio eu **hamcanion llesiant** i arwain eu gwaith.

Mae **Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus** yn grwpiau o bobl o wahanol sefydliadau ym mhob ardal o Gymru. Maen nhw'n dod â gwahanol **gyrff cyhoeddus** a sefydliadau at ei gilydd i weithio ar broblemau sydd yn cael eu rhannu.

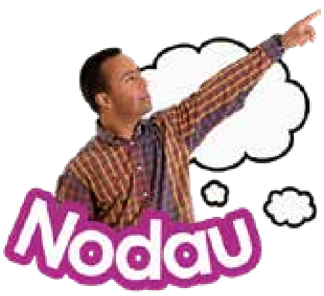

Amcanion llesiant ydy'r nodau mae'n rhaid i **gyrff cyhoeddus** eu gosod i wneud Cymru'n fwy diogel ac iachach i bobl.

- Mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu llawer o wahanol bartneriaethau a grwpiau heb gynllun hirdymor clir. Mae hyn yn meddwl nad ydy llawer o **Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus** yn gweithio'n dda. Does ganddyn nhw ddim digon o help.

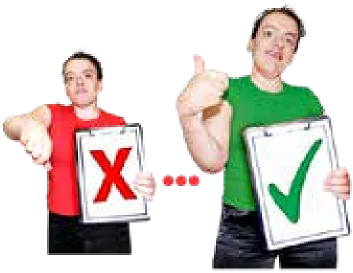

- Mae angen i arweinwyr a phobl sy'n gwneud penderfyniadau yng Nghymru newid beth maen nhw'n ei wneud. Fe fydd hyn yn gwneud yn siŵr bod **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol** yn gweithio ac yn gwella'r dyfodol.

Beth fydd yn digwydd nesaf:

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru edrych i weld os ydy'r **Ddeddf** yn gweithio'n dda. Fe ddylen nhw ofyn i bobl yng Nghymru beth maen nhw'n feddwl.

- Rhaid i Lywodraeth Cymru ei gwneud yn haws i bobl weithio gyda'i gilydd a chyflawni pethau.

- Rhaid i **gyrff cyhoeddus** hyfforddi eu gweithwyr i ddeall a defnyddio'r **Ddeddf** yn dda.

- Rhaid i **gyrff cyhoeddus** siarad â phobl yn fwy i adeiladu ymddiriedaeth a gwrando ar eu syniadau.

Hinsawdd a Natur

Cenhadaeth: Cefnogi holl gyrff cyhoeddus Cymru i gyflawni eu nodau sero net erbyn 2030.

Mae **sero net** yn meddwl lleihau'r nwyon niweidiol rydyn ni'n eu rhoi yn yr amgylchedd.

Rydyn ni'n gwneud hyn drwy:

- Lleihau faint o nwyon niweidiol rydyn ni'n eu gadael i ffwrdd.

- Dod o hyd i ffyrdd o lanhau nwy niweidiol o'r aer.

Beth rydyn ni wedi'i ddysgu:

- Mae angen i bawb weithio ar **newid yn yr hinsawdd** a helpu natur. Ond dydy hyn ddim yn amcanion pob **corff cyhoeddus**.

Mae **newid yn yr hinsawdd** yn newidiadau mawr yn y tywydd. Er enghraifft, mae lleoedd yn mynd yn gynhesach, yn wlyb, neu'n sychach. Mae'r newidiadau yma yn achosi i bethau fel stormydd, llifogydd a thanau gwyllt waethygu.

- Mae'r nod o **sero net** erbyn 2030 wedi helpu. Ond mae llawer o **gyrff cyhoeddus** yn poeni na fyddan nhw'n cyrraedd y nod yma. Mae angen mwy o help.

- Dydy Cymru ddim wedi gosod nod i wella **adferiad natur**.

Adferiad natur ydyr'r broses o ailadeiladu a gwella natur.

- Dydy **cyrff cyhoeddus** ddim yn meddwl digon am **newid hinsawdd** a natur pan fyddan nhw'n gwneud penderfyniadau.

- Mae angen i gymunedau helpu i wneud penderfyniadau am yr hinsawdd a natur.

- Does dim digon o arian i gyrraedd nodau hinsawdd a natur.

Beth ddylai ddigwydd nesaf:

- Dylai Llywodraeth Cymru wneud deddf newydd i helpu byd natur i wella erbyn 2026. Byddai hyn yn diogelu byd natur ac yn helpu mwy o anifeiliaid a phlanhigion i dyfu erbyn 2050.

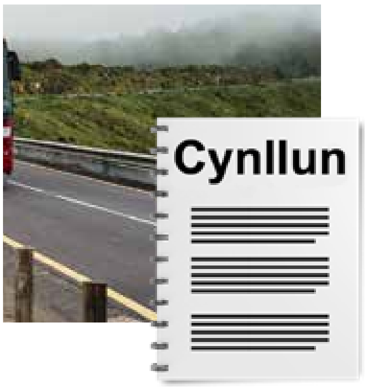

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru wneud cynllun i ddefnyddio tir yn dda i dyfu bwyd, adeiladu cartrefi, a diogelu natur. Fe ddylen nhw hefyd wneud canllaw ar gyfer penderfyniadau lleol.

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru helpu pobl i weithio gyda'i gilydd i lanhau a gwarchod afonydd.

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru roi mwy o bŵer i Gyfoeth Naturiol Cymru i stopio **llygredd**.

Llygredd ydy pan fydd pethau drwg yn mynd i mewn i'r aer, dŵr neu dir. Er enghraifft, mygdarth ceir, sbwriel neu garthffosydd yn gwagio i afonydd neu'r môr.

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru helpu **cyrff cyhoeddus** i ddod o hyd i arian i helpu natur a stopio **newid hinsawdd**.

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru ofyn i Awdurdod Cyllid Cymru ddefnyddio arian o ddirwyon am niweidio'r amgylchedd i helpu natur.

- Rhaid i **gyrff cyhoeddus** ddiogelu natur pan fyddan nhw'n rheoli tir, adeiladau a ffyrdd.

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru, **cyrff cyhoeddus** a **Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus** helpu prosiectau ynni lleol.

- Fe ddylai **Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus** edrych ar risgiau hinsawdd yn eu cymunedau bob 5 mlynedd. Mae'n rhaid i **gyrff cyhoeddus** roi beth maen nhw'n ei ddarganfod yn eu cynlluniau.

- Erbyn 2028, mae'n rhaid i Lywodraeth Cymru, **cyrff cyhoeddus** a **Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus** wneud yn siŵr nad ydyn nhw'n prynu pethau sy'n niweidio coedwigoedd neu hawliau pobl.

Iechyd a Llesiant

Cenhadaeth: Cefnogi gwneud newidiadau i'r ffordd rydyn ni'n cadw pobl yn iach. Canolbwyntio ar stopio problemau yn gynnar.

What we have learned:

- Mae gan **gyrff cyhoeddus** wahanol nodau iechyd. Dydyn nhw ddim yn defnyddio eu holl gyfleoedd i wella iechyd pawb.

- Mae iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru yn canolbwyntio ar ddatrys problemau brys. Dydy e ddim yn canolbwyntio ar iechyd tymor hir na stopio problemau iechyd cyn iddyn nhw ddechrau. Mae pobl yn cytuno bod stopio problemau yn bwysig, ond dydy **gwasanaethau cyhoeddus** ddim yn gwario digon o arian arno.

- Mae **cyrff cyhoeddus** yn dysgu gweithio gyda'i gilydd. Mae hyn yn helpu i ddilyn **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol**. Ond dydyn nhw ddim yn gwneud digon. Mae hyn yn ei gwneud hi'n anoddach gwneud iechyd yn well i bawb.

- Mae anghydraddoldeb yng Nghymru yn gwaethygu. Mae pobl sy'n byw mewn **tlodi** yn fwy tebygol o gael iechyd gwael.

- Mae **systemau iechyd a gofal** yn dal i fod yn anodd eu deall. Dydy hyn ddim yn helpu pobl pan fyddan nhw'n sâl neu angen gofalu amdanyn nhw.

Beth ddylai ddigwydd nesaf:

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru ddefnyddio **Model Marmot** i helpu i wneud iechyd yn fwy cyfartal.

Mae **Model Marmot** yn dweud bod pethau fel lle mae pobl yn byw, faint o arian sydd ganddyn nhw, a'u swyddi i gyd yn effeithio ar eu hiechyd. Mae'n dweud y dylen ni wneud pethau'n fwy teg fel bod pawb yn gallu bod yn iach.

- Fe ddylai pob sefydliad sector cyhoeddus ganolbwyntio ar stopio problemau iechyd cyn iddyn nhw ddechrau.

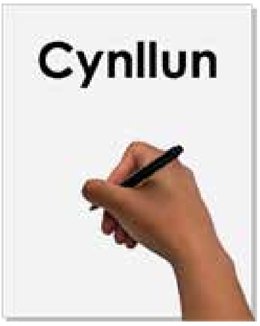

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru wneud cynllun i stopio mwy o bobl rhag bod yn rhy drwm mewn 5 mlynedd. Ac i leihau nifer y bobl dros bwysau mewn 10 mlynedd.

- Fe ddylai **cyrff cyhoeddus** a **Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus** weithio gyda'i gilydd i helpu pobl i gadw'n iach a gwneud pethau'n fwy teg.

- Fe ddylai **cyrff cyhoeddus** a **Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus** edrych am yr anghydraddoldebau iechyd mwyaf a gwneud cynlluniau i'w trwsio.

Diwylliant a'r Gymraeg

Cenhadaeth: Gwneud yn siŵr bod cyrff cyhoeddus yn deall pwysigrwydd diwylliant.

Ein **diwylliant** ydy ein traddodiadau, ymddygiadau, hanes ac iaith rydyn ni'n eu rhannu.

Beth rydyn ni wedi'i ddysgu:

- Arian ar gyfer **diwylliant** yn aml ydy'r peth cyntaf mae'r llywodraeth yn ei dorri wrth edrych ar wariant. Ond mae **diwylliant** yn helpu i stopio pobl rhag mynd yn sâl, yn helpu'r **economi** a natur, ac yn gwneud pethau'n fwy cyfartal.

Yr **economi** ydy'r ffordd mae pobl yn gwario arian a'r ffordd mae pobl yn gwneud arian.

- Rhaid i **ddiwylliant** a'r Gymraeg fod yn bwysig i bob **corff cyhoeddus** a **gwasanaethau cyhoeddus**. Fe fydd hyn yn eu helpu i dyfu. Ond dyd hyn ddim yn digwydd eto.

- Dydy **cyrff cyhoeddus** ddim yn defnyddio **diwylliant** a'r celfyddydau yn ddigonol i helpu cymunedau.

- Mae pobl sy'n cael eu gadael allan yn ei chael hi'n anodd cael llesiant hirdymor. Mae angen i **gyrff cyhoeddus** geisio'n fwy caled i greu cymunedau lle mae pawb yn teimlo eu bod wedi'u cynnwys.

Beth ddylai ddigwydd nesaf

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru wneud deddf newydd i ddiogelu **diwylliant** yng Nghymru.

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru roi'r hawl i gymunedau brynu adeiladau a thir lleol maen nhw'n poeni amdano.

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru wneud gwaith yn y llywodraeth i ofalu am ddiwylliant, celfyddydau a chwaraeon.

- Fe ddylai pob **corff cyhoeddus** helpu staff i ddefnyddio mwy o Gymraeg yn y gwaith.

- Fe ddylai **cyrff cyhoeddus** a **Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus** ddilyn Siarter Creu Lleoedd Cymru. Cynllun ydy hwn i wneud lleoedd yn well i fyw ynddyn nhw.

- Fe ddylai **cyrff cyhoeddus** wneud cynllun gyda gweithwyr a'r sector gwirfoddol i helpu pobl i wirfoddoli.

Economi Llesiant

Cenhadaeth: Gwneud yn siŵr bod gan Gymru economi sy'n rhoi pobl a'r blaned yn gyntaf.

Beth rydyn ni wedi'i ddysgu:

- Mae angen i gynllun Llywodraeth Cymru ar gyfer yr **economi** a chynlluniau lleol gyd-fynd â **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol**.

- Mae angen i **gyrff cyhoeddus** wneud talu'r **Cyflog Byw Go Iawn** a rhoi o leiaf 16 awr o waith yr wythnos i weithwyr yn brif flaenoriaeth.

Mae'r **Cyflog Byw Go Iawn** yn fwy na'r Cyflog Byw safonol. Mae'n swm teg o arian i bobl fyw arno.

- Mae’r ffordd mae arweinwyr yng Nghymru yn meddwl am yr **economi** yn gwella. Trwy helpu **mentrau cymdeithasol**, mae mwy o gymunedau yn gallu cadw arian yn lleol.

Mae **mentrau cymdeithasol** yn fusnesau sy’n helpu pobl neu’r blaned yn lle gwneud arian yn unig.

- Mae Cymru yn gallu creu mwy o **swyddi gwyrdd**, ond mae angen i ni weithio ar y sgiliau mae pobl eu hangen.

Mae **swyddi gwyrdd** yn swyddi sy’n helpu i ailadeiladu neu amddiffyn yr amgylchedd.

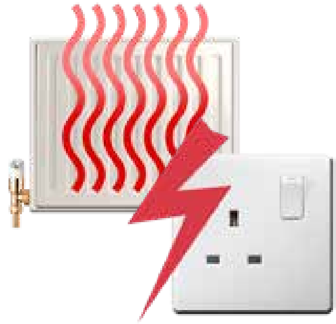

- Mae Cymru’n defnyddio adnoddau fel coed, dŵr ac ynni’n rhy gyflym. Mae hyn yn meddwl na fydd gennym ni ddigon ar gyfer y dyfodol. Mae Cymru’n gallu gwneud mwy o swyddi wrth drwsio ac ailddefnyddio pethau.

- Dydy Cymru ddim yn gallu cyrraedd ei nodau llesiant trwy gyrff cyhoeddus yn unig. Rhaid i fusnes newid hefyd.

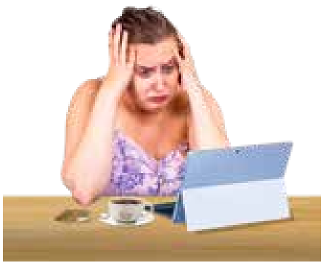

- Nid yw **cyrff cyhoeddus** yng Nghymru yn barod i ddefnyddio **deallusrwydd artiffisial** yn dda nac i ddelio â phroblemau mae’n gallu eu hachosi.

Mae **deallusrwydd artiffisial** yn gyfrifiaduron sy’n gallu meddwl a datrys problemau fel pobl.

Beth ddylai ddigwydd nesaf:

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru helpu busnesau i dalu'r **Cyflog Byw Go Iawn**. Mae hyn yn fwy na'r Cyflog Byw safonol. Mae'n swm teg o arian i roi digon o arian i bobl fyw arno.

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru edrych i weld bod busnesau maen nhw'n eu helpu yn dilyn rheolau gwaith teg. Gan gynnwys talu'r **Cyflog Byw Go Iawn**.

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru wneud y **sector busnes cymdeithasol** ddwywaith mor fawr erbyn 2035.

Mae'r **sector busnes cymdeithasol** yn fusnesau sy'n helpu pobl a chymunedau.

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru wneud Hwb Datblygu Cydweithredol i helpu **busnesau cydweithredol** i dyfu.

Mae **busnesau cydweithredol** yn fusnesau sy’n gweithio gyda’i gilydd er lles pawb.

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru wneud yn siŵr bod gan bobl y sgiliau i helpu i greu **economi** werdd a theg.

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru edrych ar sut mae **deallusrwydd artiffisial** yn effeithio ar **gyrff cyhoeddus** nawr ac yn y dyfodol. Fe ddylen nhw wneud cynllun i’w ddefnyddio yn y ffordd orau.

- Rhaid i Lywodraeth Cymru, **cyrff cyhoeddus** a **Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus** ddefnyddio **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol** ym mhob cynllun economaidd.

- Erbyn 2027, mae'n rhaid i bob **corff cyhoeddus** gynllunio i dalu'r **Cyflog Byw Go Iawn**.

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru a **chyrff cyhoeddus** wneud yn siŵr bod gan bob cymuned le i drwsio ac ailddefnyddio pethau erbyn 2035.

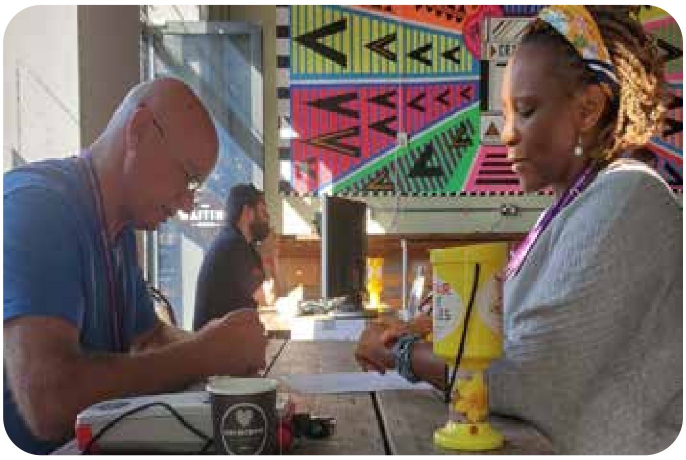

Bwyd

Cenhadaeth: Gwneud yn siŵr bod pawb yng Nghymru yn gallu cael bwyd lleol, iach, maen nhw'n gallu ei fforddio.

Beth rydyn ni wedi'i ddysgu:

- Mae pobl yng Nghymru eisiau i fwy gael ei wneud fel eu bod nhw'n gallu cael bwyd lleol, iach a fforddiadwy.

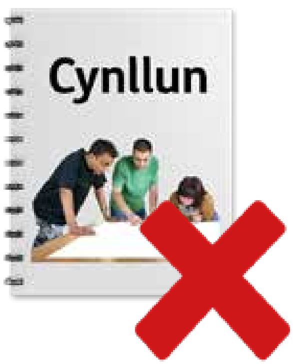

- Does gan Gymru ddim cynllun bwyd hirdymor. Mae gweddill y Deyrnas Unedig yn gwneud hynny.

- Dydy bwyd a bwyta'n iach ddim yn y rhan fwyaf o gynlluniau **cyrff cyhoeddus**.

- Dydy pawb yng Nghymru ddim yn gallu cael bwyd lleol, rhad, iach. Mae **cyrff cyhoeddus** yn gallu helpu drwy newid sut maen nhw'n cynllunio, hysbysebu, prynu a dosbarthu bwyd.

Beth ddylai ddigwydd nesaf:

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru wneud cynllun i wneud yn siŵr bod pawb yn gallu prynu a chael bwyd iach.

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru roi prydau ysgol am ddim i bob plentyn hyd at 16 oed.

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru ddysgu pob plentyn am fwyta'n iach.

- Fe ddylai pob cyngor weithio gyda Phartneriaethau Bwyd Lleol a **Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus** i wneud cynllun bwyd. Fe ddylai Llywodraeth Cymru wneud yn siŵru bod y Strategaeth Bwyd Cymunedol yn rhoi cymorth hirdymor.

- Fe ddylai Llywodraeth Cymru a **chyrff cyhoeddus** wneud yn siŵr bod prydau ysgol yn cynnwys o leiaf 2 dogn o lysiau. Fe ddylai'r llysiau gael eu tyfu'n lleol ac ar yr adeg iawn o'r flwyddyn. Fe ddylai cynghorau ymuno â'r **rhaglen Llysiau Cymreig mewn Ysgolion**.

- Fe ddylai **cyrff cyhoeddus** gael llai o fwyd afiach mewn llefydd fel ysgolion, ysbytai a chartrefi gofal. Fe ddylen nhw roi'r gorau i hysbysebu bwyd afiach.

- Dylai Llywodraeth Cymru a **chyrff cyhoeddus**, gan gynnwys ein gwasanaethau gofal iechyd, roi talebau i deuluoedd incwm isel ar gyfer ffrwythau a llysiau.

Arian ar gyfer y dyfodol

Fe ddylai Llywodraeth Cymru wario mwy o arian ar stopio problemau cyn iddyn nhw ddigwydd.

Fe ddylai Llywodraeth Cymru gynllunio sut maen nhw'n gwario arian yn gynharach. A dweud wrth **gyrff cyhoeddus** faint o arian fyddan nhw yn ei gael yn gynharach.

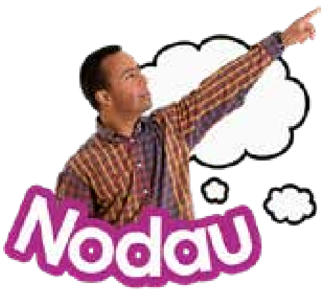

Rhaid i **gyrff cyhoeddus** gysylltu eu gwariant â nodau lles cenedlaethol y Ddeddf.

Cynllunio ar gyfer y dyfodol

Fe ddylai Llywodraeth Cymru wneud cynllun ar gyfer dyfodol pobl sy'n gweithio yn sector cyhoeddus Cymru.

Fe ddylai **cyrff cyhoeddus** gynllunio ar gyfer y tymor hir a chynnwys cymunedau.

Fe ddylai pob **corff cyhoeddus** fod â **Hyrwyddwr y Dyfodol**. Fe fydd y person yma yn canolbwyntio ar feddwl yn y tymor hir ac yn rhan o'n Hwb Dyfodol - grŵp o bobl sydd â diddordeb mewn meddwl am y dyfodol.

Sut rydych chi'n gallu cymryd rhan

Mae **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol** ar gyfer pawb yng Nghymru.

Rydyn ni eisiau helpu **cyrff cyhoeddus** i ddefnyddio'r ddeddf yma yn y ffordd orau.

Os ydych chi eisiau cymryd rhan, rydych chi'n gallu:

- Ymuno â sesiwn hyfforddi am ddim i ddysgu mwy am y **Ddeddf**.
- Ymuno â **Hwb Dyfodol**, ein hyb dyfodol.
- Dysgu am ein **Hacademi Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol**.
- Cofrestru ar gyfer ein cylchlythyr.

Os ydych chi'n gweithio mewn **corff cyhoeddus**, rydych chi'n gallu:

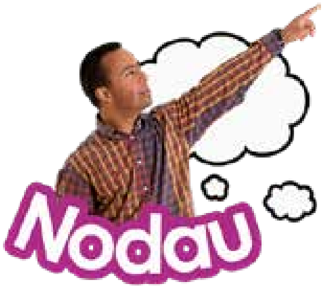

- Darganfod nodau eich sefydliad a meddwl sut mae eich gwaith yn gallu helpu.

- Llenwi ein Gwiriwr Taith Ffyrdd o Weithio.

Dysgu mwy

Ebost: cysylltwchani@cenedlaethaurdyfodol.cymru

Ffôn: 02921 677 400

Cyfeiriad:

Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru

Tramshed Tech

Stryd Pendyris

Caerdydd

CF11 6BH

Dewch o hyd i ni ar-lein:

Gwefan: cenedlaethaurdyfodol.cymru

[**LinkedIn**]()

[**Instagram**]()

[**Bluesky**]()

Geiriau anodd

Adferiad natur

Adferiad natur ydyr'r broses o ailadeiladu a gwella natur.

Amcanion llesiant

Amcanion llesiant ydy'r nodau mae'n rhaid i gyrff cyhoeddus eu gosod i wneud Cymru'n fwy diogel ac iachach i bobl.

Busnesau cydweithredol

Mae busnesau cydweithredol yn fusnesau sy'n gweithio gyda'i gilydd er lles pawb.

Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus

Mae Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus yn grwpiau o bobl o wahanol sefydliadau ym mhob ardal o Gymru. Maen nhw'n dod â gwahanol gyrff a sefydliadau cyhoeddus at ei gilydd i weithio ar broblemau a rennir.

Cenadaethau

Cenadaethau ydy'r 5 mater gwahanol rydyn ni'n canolbwyntio ein gwaith arnyn nhw tan 2030.

Cyrff cyhoeddus

Mae cyrff cyhoeddus yn sefydliadau sy'n rhedeg gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru. Er enghraifft, cynghorau lleol, gwasanaethau iechyd, parciau cenedlaethol a gwasanaethau tân ac achub.

Deallusrwydd artiffisial

Mae deallusrwydd artiffisial yn gyfrifiaduron sy'n gallu meddwl a datrys problemau fel pobl.

Diabetes

Mae diabetes yn salwch lle mae'r corff yn cael trafferth defnyddio siwgr yn iawn.

Diwylliant

Ein diwylliant ydy ein traddodiadau, ein hymddygiad, ein hanes a'n hiaith.

Economi

Economi ydy'r ffordd mae gwlad yn gwneud ac yn gwario arian.

Gordewdra

Mae gordewdra yn meddwl cael gormod o fraster yn eich corff. Mae'n gallu achosi problemau iechyd fel diabetes, strôc neu arthritis.

Gwasanaeth cyhoeddus

Mae gwasanaethau cyhoeddus yn wasanaethau mae cyrff cyhoeddus yn eu darparu. Er enghraifft, cynghorau lleol, y GIG, yr heddlu a thân ac achub.

Llygredd

Llygredd ydy pan fydd pethau drwg yn mynd i'r awyr, y dŵr, neu'r tir. Er enghraifft, mwg ceir, sbwriel neu garthffosydd yn gwagio i afonydd neu'r môr.

Mentrau cymdeithasol

Mae mentrau cymdeithasol yn fusnesau sy'n helpu pobl neu'r blaned yn lle gwneud arian yn unig.

Model Marmot

Mae Model Marmot yn dweud bod pethau fel lle mae pobl yn byw, faint o arian sydd ganddyn nhw, a'u swyddi i gyd yn effeithio ar eu hiechyd. Mae'n dweud y dylen ni wneud pethau'n fwy teg fel bod pawb yn gallu bod yn iach.

Newid hinsawdd

Mae newid yn yr hinsawdd yn newidiadau mawr yn y tywydd. Er enghraifft, mae lleoedd yn mynd yn gynhesach, yn wlyb, neu'n sychach. Mae'r newidiadau yma yn achosi i bethau fel stormydd, llifogydd a thanau gwyllt waethygu.

Sector busnes cymdeithasol

Mae'r sector busnes cymdeithasol yn fusnesau sy'n helpu pobl a chymunedau.

Sero net

Mae sero net yn meddwl lleihau'r nwyon niweidiol rydyn ni'n eu rhoi yn yr amgylchedd.

Tlodi

Mae tlodi yn meddwl nad oes ganddyn nhw ddigon o arian i ateb eu hanghenion sylfaenol.